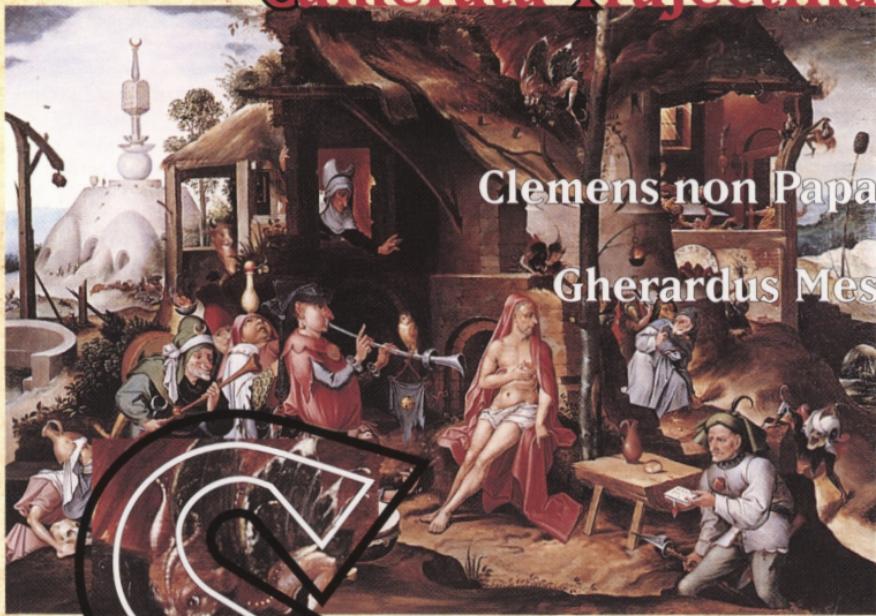




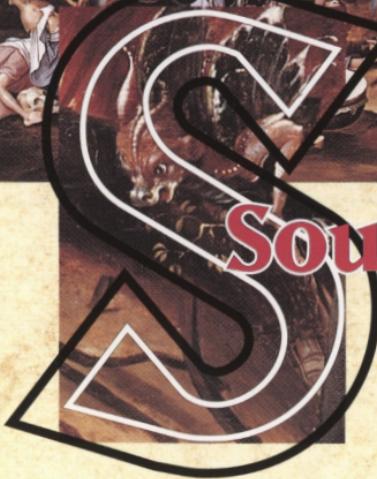
Camerata Trajectina



Clemens non Papa

Gherardus Mes

S
and
G



Souterliedekens

16th century
secular songs and
psalm settings
from the Netherlands

Viegen vang je met stroop', moet de dichter van de Souterliedekens hebben gedacht. Hij wilde de jeugd psalmen laten zingen, maar besefte dat die jeugd meer ge-neigd was tot 'zotte vleselijke liedeke[n]', tot vrolijk gezang. Dus rijmde hij zijn stichtelijke teksten op de melodieën van populaire liedjes over liefde en drank. Op zichzelf is dit niets bijzonders: die truc ('geestelijke contrafactuur' in het wetenschappelijke jargon) was al gedurende de hele Middeleeuwen bekend. Wel bijzonder is dat de dichter als eerste ter wereld de hele reeks van 150 psalmen berijmde in de volkstaal, in dit geval in het Nederlands. Zijn bundel Souterliedekens (een vernederlandsing van 'psalterliedekens', psalmmpjes) werd voor het eerst gedrukt in Antwerpen, door Symon Cock op de Lombardvest, in 1540. De dichter - volgens de traditie Willem van Zuylen van Nyeveld, een Utrechtse edelman - hoopte dat men de Souterliedekens onder alle denkbare omstandigheden zou zingen: hetzij alleen of in het huisgezin, in godvrezend gezelschap, op reis, op het veld, aan tafel - liever dan in dergelijke situaties te roddelen of te ruzieën, moppen te tappen of vieze praatjes ten beste te geven.

De Souterliedekens sloegen enorm aan. Anders dan men wel eens denkt, werden ze niet beschouwd als 'ketterse' liederen en verkreken ze de goedkeuring van de katholieke censuur. In de kantlijn staat keurig de officiële Latijnse versie van de psalmen afdrukt. Mensen van alle geloofsrichtingen, katholieken zowel als protestanten, voelden zich aangesproken. Wel werden nederlands-

talige psalmen meer en meer het handelsmerk van de gereformeerden, die in 1566 een nieuwe berijming van het complete psalmboek door Petrus Datheen tot hun beschikking kregen, op de nieuwe Geneefse melodieën. Na 1566 werden de Souterliedekens voornamelijk nog gebruikt door doopsgezinden en, in veel mindere mate, door rooms-katholieken. De doopsgezinden, een zwaar vervolgde groepering, zongen talloze nieuwe liederen op de melodieën van de Souterliedekens. Het hier opgenomen lied over de martelaar Hans van der Mase uit Waasten (West-Vlaanderen) is daarvan een voorbeeld. Toch is de huidige roem van de Souterliedekens minder gebaseerd op hun plaats in de geschiedenis van de kerkzang dan op hun muziekwetenschappelijke belang. Symon Cock drukte namelijk bij de liederen niet alleen een wijsaanduiding af, maar ook muzieknotatie. Daardoor is de bundel van onschabare waarde voor onze kennis van liedmelodieën uit de 16e eeuw. Zonder de Souterliedekens zouden we bijvoorbeeld nauwelijks de muziek kennen van de liederen uit het beroemde Antwerps liedboek (1544) - in het Antwerps liedboek staan immers géén muzieknotatie. Wel lijkt het erop dat de melodieën in de Souterliedekens-uitgave wat zijn opgepoest: ze hebben meer versieringen dan men zou verwachten en ook verraadt de ritmiek de hand van een kundig componist.

Het muzikale belang van de Souterliedekens wordt ondersteupt door de driestemmige bewerking die de beroemde componist Jacobus Clemens non Papa (ca 1510/15-1555/56)

ervan maakte. Hij laat de melodie meestal door de tenor zingen, zoals gebruikelijk in de oude Nederlandse school. Ondanks de op het eerste gezicht eenvormige opzet blijken de stukjes bij nader toezien allerlei variatie te vertonen, bijvoorbeeld in de combinatie van de stemmen en in de compositietechniek, homofoon of polyfoon. En wellicht belangrijker: bij alle bondigheid is het prachtige muziek.

Clemens' zettingen werden in 1556-'57 uitgegeven door de Antwerpse muziekdrucker Tylman Susato, woonachtig 'Inden Cromhoorn' voor de Nieuwe Waag. Susato had een voorliefde voor muziek in de eigen taal, en het Souterliedekens-project paste uitstekend in zijn reeks 'Musyck Boekens' met meerstemmige nederlandstalige muziek (ook de bekende instrumentale bundel met 'alderhande danserye' behoorde tot die reeks). Of Clemens' zettingen van de Souterliedekens aansloegen bij het publiek is moeilijk te zeggen. Ze zijn in elk geval niet herdrukt. Wel gaf Susato in 1561 een tweede reeks meerstemmige Souterliedekens uit, van de hand van een leerling van Clemens, Gherardus Mes. Evenals Clemens bewerkte Mes alle 150 psalmen plus nog enkele bijbelse gezangen. Anders dan Clemens koos hij echter voor een uniforme, vierstemmige bezetting van sopraan, alt, tenor en bas, desgewenst ook op instrumenten uit te voeren. Deze benadering past inderdaad veel beter in de componer- en uitvoeringstraditie van het midden van de 16e eeuw dan Clemens' primair vocale driestemmigheid en onvoorspelbare stemcombinaties. Dat enkele van Mes' zettingen

in de 17e eeuw hergebruikt zijn door de Delftse priester-dichter Stalpart van der Wiele, suggereert een zekere populariteit. Er is één probleem bij Mes' zettingen, en dat is tevens de reden dat ze in de huidige muziekpraktijk vrijwel onbekend zijn: van de vier stemboeken ontbreekt er een, de bas. Wie de moeite neemt de overige stemmen (bewaard in Londen en Den Haag) onder elkaar te zetten, bemerkt dat de bas met vrij grote zekerheid te reconstrueren is.

Mes blijkt verschillende bewerkingstechnieken te hebben gehanteerd. Soms neemt hij de Souterliedekens-melodie onveranderd over. Deze legt hij dan niet, zoals Clemens, in de tenor maar in de sopraan, volgens het nieuwere gebruik. In de meeste andere gevallen echter schrijft hij geheel nieuwe composities. Daarbij wordt soms gebruik gemaakt van het begin van de oorspronkelijke Souterliedekens-melodie, die dan vervolgens zijn eigen weg gaat. Verrassend is dat Mes voor sommige schijnbaar nieuwe bovenstemmen wel degelijk een liedmelodie blijkt te hebben gebruikt, maar dan een andere dan Clemens! Een willekeurig voorbeeld: Clemens bewerkte zonder omhaal de melodie van Souterliedekens 127, het dansliedje 'Die nachtegaal die sanck een Liedt'. Mes zag blijkbaar niets in deze stampende, frygische melodie en ging uit van de beschaafdere, dorische melodie van het lied 'Myn hert dat jaecht seer onver-saecht', dat elders in de Souterliedekens voor psalm 24 is gebruikt. Ook elders lijken Mes' afwijkingen ingegeven door modale voorkeuren. De zettingen van deze vergeten componist blijken zeer de moeite

waard.

Op deze CD zijn de karakterverschillen tussen de wereldlijke liederen en de erop gebaseerde geestelijke meerstemmigheid goed hoorbaar. Bovendien kan men leerling Mes met meester Clemens vergelijken en de generatiekloof die hen scheidt met eigen oren vaststellen.

© 1994, Louis Peter Grijp

Camerata Trajectina

Sedert haar oprichting in 1974 heeft het Utrecht ensemble Camerata Trajectina zich gespecialiseerd in Nederlandse muziek van de Middeleeuwen tot de zeventiende eeuw, van Hadewijch tot Huygens. Centraal staan de literatuur- en cultuurgeschiedenis, die hun muzikale dimensie herkrijgen in produkties rond dichters als Hooft, Bredero, Coornhert, Vondel en Huygens, en thema's als de Tachtigjarige Oorlog, de godsdiensttwisten en de Dodendans. Camerata Trajectina is een geziene gast op het Holland Festival Oude Muziek Utrecht en verleende haar medewerking aan de Nationale Herdenkingen van de Unie van Utrecht, Willem van Oranje, Constantijn Huygens en Coornhert. Het ensemble gaf honderden concerten in Nederland en Vlaanderen en maakte tournees naar onder meer de Verenigde Staten, Engeland, Duitsland, Frankrijk, Italië, Zweden en Bulgarije. Van het ensemble zijn zes LP's en drie CD's verschenen.

The poet of the Souterliedekens must have been a good psychologist. He wanted to inspire youngsters to sing psalms, but he realised that they were more inclined towards 'foolish, worldly songs'. So he versified religious texts to the tunes of popular songs about love and drink. This is nothing remarkable in itself: the trick of making what are called *contrafacta* by musicologists had been practised all through the Middle Ages. But what makes this collection interesting is that, for the first time, all of the 150 rhyming psalms were in the vernacular, in Dutch. The book *Souterliedekens* (this Dutch word is a derivation of 'psalterlied' or 'psalm songs') was first printed in Antwerp, by Symon Cock on Lombardvest in 1540. The poet - traditionally thought to be Willem van Zuylen van Nijevelt, an Utrecht nobleman - expressed the hope that people would sing the Souterliedekens under all sorts of circumstances: alone, in the family circle, in godfearing company, when travelling, in the field, at the dinner table - rather than gossip, quarrel, tell jokes or dirty stories as they might have done.

The Souterliedekens were tremendously popular. Contrary to what is sometimes stated, they were not considered heretical; they were acknowledged by the Roman Catholic censor. The official Latin version of each psalm is neatly printed in the margin. People of different faiths, Catholics as well as Protestants, felt that these songs were addressed to them. However, the Dutch-language psalms gradually became the trademark of the orthodox Reformed believers. In

1566 they had the complete new rhyming version of the psalms by Petrus Dathenus at their disposal, written to the new Geneva melodies. After 1566 the Souterliedekens were used mainly by the Baptists and also, but to a much lesser degree, by Roman Catholics. Baptists, a heavily persecuted group, sang many different new songs to the tune of the Souterliedekens. One example on this CD is the song about the martyr Hans van der Mase from Waasten in West Flanders. Yet the present fame of the Souterliedekens is based less on their place in the history of sacred vocal music than on their general musicological importance. And that is because Symon Cock not only indicated the melody to be sung, but also printed the musical notation. That is why his book is so invaluable for our knowledge of 16th-century melodies. Without the Souterliedekens we would be unlikely to know the tunes of the famous Antwerp song book of 1544, which does not give any notation. It does seem as if the melodies in this Souterliedekens edition are rather polished up: they have more embellishments than one would expect, and the treatment of the rhythm betrays the hand of an experienced composer. The musical importance of the Souterliedekens is underlined by the three-part adaptations made by the famous composer Jacobus Clemens non Papa (ca 1510/16-1555/56). He usually gives the melody to the tenor, as was customary in the early Low Countries school. Though structurally uniform at first sight, on closer inspection the pieces turn out to be subtly varying; for ex-

ample in the combination of the three parts and in the composition technique, i.e. homophonous or polyphonous. And what is perhaps even more important: for all its conciseness it is beautiful music!

In 1556-'57, Clemens' settings were published by the Antwerp music printer Tylman Susato, residing 'Inden Cromhoorn' in front of the Nieuwe Waag. Susato was highly partial to music in the vernacular, and the Souterliedekens project fitted beautifully in his series 'Musycck Boexken' (Little Music Books) with polyphonic music in the Dutch language. This series also includes the well-known instrumental collection with '*allerhande danserye*' (all kinds of dances). Whether Clemens's settings found favour with the public is hard to say. In any case they were not reprinted. But in 1561 Susato published a second volume of polyphonic Souterliedekens by a pupil of Clemens, Gherardus Mes. Like Clemens before him, Mes adapted all 150 psalms and a few hymns as well. Unlike Clemens, he opted for a setting for four parts throughout (soprano, alto, tenor, bass), which could also be executed instrumentally. This approach was much more in line with the composing and performance traditions of the middle of the 16th century than the primarily vocal three-part compositions and unpredictable voice combinations. That some of Mes's settings were used in the 17th century by the Delft priest and poet Stalpart van der Wiele suggests a certain popularity. There is one problem with Mes's settings which is at the same time the reason why they are virtually unknown in today's music

practice: one of the four part books is missing, the bass. However, one only needs to compare the remaining part books (kept in London and The Hague) to be able to reconstruct the bass with a fair degree of accuracy. Mes employs various methods of adaptation. Sometimes he uses the existing melody of the Souterliedekens unchanged. He does not give it to the tenor, like Clemens, but to the soprano as had just become customary. In most cases, however, he writes a completely new composition. Sometimes he uses the beginning of the original Souterliedekens melody, but soon allows it to follow its own course. It is interesting to see that Mes sometimes writes apparently new soprano parts which turn out to be existing melodies, but not the one Clemens uses! A random example: Clemens adapted, without much ado, the melody of Souterliedekens 127, the dance tune '*Die Nachtegael die sanck een Liedt*'. Mes obviously did not care for this stamping, phrygian melody and uses the much more civilized doric melody of the song '*My hert dat jaecht seer onversaecht*', which is used elsewhere in the Souterliedekens for psalm 24. There are other instances where Mes allows his modal preferences to take over. The settings of this forgotten composer prove to be very much worth while.

On this CD we clearly hear the difference in character between the worldly songs and the sacred polyphony based upon them. It also allows us to compare Clemens the teacher and Mes the apprentice, and hear for ourselves the generation gap that divided them.

© 1994, Louis Peter Grijp

Camerata Trajectina



Since its foundation in 1974, the Utrecht ensemble Camerata Trajectina has specialised in music from the Low Countries from the middle ages until the seventeenth century, from Hadewych to Huygens. Central to their work are literary and cultural history which are given a musical dimension in projects around poets like Hooft, Bredero, Coornhert, Vondel and Huygens; also central are themes like the Eighty-Year War, the religious conflicts and the Dance of Death. Camerata Trajectina is an ever welcome guest at the Holland Festival Early Music Utrecht and participated in national remembrance days of the Union of Utrecht, William of Orange, Constantijn Huygens and Coornhert. The ensemble has given hundreds of concerts in the Netherlands and Flanders and toured the United States, England, Germany, France, Italy, Sweden and Bulgaria. They have recorded six LPs and three CDs.

Vier meerstemmige Souterliedekens

1 Mes: Souterliedeken 35

Clemens non Papa baseerde zijn zetting van Souterliedeken (*psalm*) 35 op de oorspronkelijke, frigysche melodie ('Rosina waer was u ghestalt'), maar Mes ging uit van een nieuwe, mixolydische melodie.

Die boose sprack in zijn ghedacht
Dat hy tot sonden wou pooghen
Gods vrees en heeft hi niet gheacht
Ghehouden voer zijn oogen.
Want hi bedriechlijck de voer God den Heer
Dat zijn misdaet en boos ghelaet
Mocht zijn ghehaet met allen seer.

2 Clemens non Papa: Souterliedeken 35

Den XXXV Psalm. (hooch te singhen.) Dixit iniustus ut. Nae die wyse: Rosina waer was u ghestalt.

Tekst als 1

3 Clemens non Papa: Lofzang van Maria
Den lof sanc, der glorioser maget, end moeder ons
Heeren. Magnificat anima mea.
Den Tenor nae die wyse: Conditor alme siderum.

Mijn siel maect groot, en prijst den Heer:
Mijn geest heeft hem verblijt soe seer.
Verhuecht was ick in minen moet
In God mijn salicheyt seer goet.

Want hi die cleynheyd sach voerwaer
Van zijn dienstmaecht: this openbaer
Siet nu, alle gheslachten fijn
Sullen my segghen salich te zijn.

Want groote dinghen hi ghewis
Heeft my ghedaen, die machtich is.
En sinen naem ghebenedijt
Seer heylisch is tot alder tijt.

Four polyphonic Souterliedekens

1 Mes: Souterliedeken 35

Clemens non Papa based his setting of Souterliedeken (*psalm*) 35 on the original phrygian melody ('Rosina, where were you'), but Mes started from a new, mixolydian melody.

The evil man spoke in his thought
That he would strive after sins.
He did not think of the fear of God
Nor bear it in mind.
For he acted so deceitful for the Lord.
That his crime and evil face
Were very much hated by all.

2 Clemens non Papa: Souterliedeken 35

The 35th psalm (to be sung high). Dixit iniustus ut. To the tune: Rosina, where were you.

Text as 1

3 Clemens non Papa: Hymn of Mary
The hymn of the glorious virgin and mother of our
Lord. Magnificat anima mea.
The tenor to the tune: Conditor alme siderum.

My soul magnifies and praises the Lord.
My spirit is rejoiced very much.
I was delighted in my heart
About God, my salvation.

For He saw the smallness
of His handmaiden; it is manifest.
Now see, all noble generations
Will call me blessed.

For great things He truly did for me,
He, who is mighty.
And His blessed name
Is holy for ever.

4 Mes: Souterliedeken 39

In plaats van de oorspronkelijke melodie van Souterliedeken 39 ('Ick quam tot eenen dansse'), koos Mes als uitgangspunt van zijn zetting een andere melodie, 'Venus, Juno, Pallas' (Souterliedeken 85).

Ick heb verwacht den Heere
Hy verhoorde mijn gheclach.
Hi tooch mi wt mijn seere
Daer ick in versoncken lach.
Hi stelde mi op eenen steen
En heeft gheleydt mijn ganghen
Hy voorwaer, en anders gheen.

Een liedeken om te stichten
Daer ick God me prisen sal
Dat deed my God hier dichten
Die dat sien, hem vreesen al.
Salich is (hoort mijn bediet)
Die in Gods naem can hopen
Die de ydelheyt niet aensiet.

Het daghet inden oosten / Souterliedeken 4

5 Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544)

Vroeg in de ochtent begeeft een jongeman zich naar een duel. Zijn geliefde weet van niets. De jongeman wordt gedood en de overwinnaar deelt dat het meisje persoonlijk mee. Ze vindt het lijk van haar geliefde onder een linde. Niemand durft te haar te helpen bij de begrafenis; blijkbaar was de overwinnaar een gevreesd man. Dan delft het meisje zelf maar een graf, met het zwaard van haar geliefde.

'Het daghet inden oosten,
Het lichtet overal.
Hoe luttel weet mijn liefken,
Och, waer ick henen sal.'

4 Mes: Souterliedeken 39

Instead of the original melody of Souterliedeken 39 ('I went to a dancing party'), Mes chose as basis for his setting a different melody, 'Venus, Juno, Pallas' (Souterliedeken 85)

I waited for the Lord
And He answered my lamentations.
He drew me from my grief
Wherein I was plunged.
He placed me on a stone
And has guided my steps,
He truly, and nobody else.

A song to edify
With which I will praise the Lord,
God caused me to write it here.
Who see that, fear Him all.
Blessed is He (listen to my words)
Who can hope in the name of God
And who does not pursue vanity.

Day is breaking in the East / Souterliedeken 4

5 Secular song from the Antwerp song book (1544)

Early in the morning a young man sets out for a duel. His beloved knows nothing about this. The young man is killed and the victor informs the girl in person. She finds the body of her beloved underneath a lime tree. Nobody dares to help her with the funeral; the victor was obviously a feared man. Then the girl digs a grave herself, with the sword of her beloved

'Day is breaking in the East,
It is getting light everywhere.
How little my love knows
Ah, where I am going.'

'Och warent al mijn vrienden
Dat mijn vianden zijn!
Ick voerde u uuten lande,
Mijn lief, mijn minnekijn.'

'Dats waer soudi mi voeren,
Stout ridder wel gemeyt?
Ic ligge in mijns liefs armkens
Met grooter waerdicheyt.'

'Ligdy in uus liefs armen?
Bilo, ghi en segt niet waer!
Gaet henen ter linde groene,
Versleghen so leyt hi daer.'

Tmeysken nam haren mantel
Ende si ghinc eenen ganck
Al totter linde groene,
daer si den dooden vant.

'Och, ligdy hier verslaghen,
Versmoort al in u bloet?
Dat heeft gedaen u roemen
Ende uwens hooghen moet.

Och, lichdy hier verslaghen,
die mi te troosten plach?
Wat hebdy mi ghelaten?
So menighen droeven dach.'

Tmeysken nam haren mantel
Ende si ghinck eenen ganck
Al voor haers vaders poorte,
die si ontsloten vant.

'Och, is hier eenich heere
Oft eenich edel man,
die mi mijnen dooden
Begraven helpen can?'

Die heeren sweghen stille,
Si en maecten gheen geluyt.

'Ah, I wish all my enemies
Were my friends!
I would take you out of this country,
My love, my sweetheart.'

'Where would you take me,
Audacious knight?
I am lying in my love's arms,
In great dignity.'

'Are you lying in your love's arms?
Indeed, you are not speaking the truth!
Go to the lime tree green;
There he lies defeated.'

The girl took her cloak
And she went
To the green lime tree green,
Where she found her dead friend.

'Alas, how you lie here, defeated,
Drowned in your blood?
That is due to your boasting
And to your pride.

Alas, how you lie here, defeated,
Who used to give me comfort?
What did you leave for me?
So many a mournful day.'

The girl took her cloak
And went
To her father's gate
Which she found open.

'Ah, is there any knight
Or any gentleman
Who can help me
Bury my dead friend?'

The gentlemen kept silent
And made no sound.

Dat meysken keerde haer omme,
Si ghinc al weenende uit.

Si nam hem in haren armen,
Si custe hem voor den mont
In eender corter wijlen
Tot also menigher stont.

Met sinen blancken swaerde
Dat si die aerde op groef;
Met haer snee witten armen
Ten grave dat si hem droech.

'Nu wil ic mi gaen begeven
In een cleyn cloosterkijn
Ende draghen zwarte wijlen
Ende worden een nonnekijn.'

Met haer claeer stemme
Die misse dat si sanck,
Met haer snee witten handen
Dat si dat belleken clanck.

[6] Clemens non Papa: Souterliedeken 4
Den IV Psalm. (hooghe te singhen.) Cum invoca-
rem. Nae die wyse. Het daghet in den oosten, het
lichtet overal.

Als ick riep met verlangen
God hoorde al mijn leyt
Wanneer my droefhert heeft bevanghen
Ghi Heere my troost verbreyt.

O Heer wilt mijns ontfermen
End aenhoort mijn gheclach.
Mijn bidden, ende mijn kermen,
Wilt hooren nacht en dach.

Ghi mannen swaer van sinnen
Waer om yst u gherief
Da[t] ghi wilt ydelhert beminnen
End hebben die loghens lief?

The girl turned round
And went away crying.

She took him in her arms,
She kissed him on his mouth,
Immediately
And for a long while.

With his bright sword;
She dug up the earth,
With her snow-white arms
She carried him to his grave.

'Now I will enter
A small monastery
And wear a black habit
And become a nun.'

With her clear voice
She sang the mass;
With her snow-white hands
She sounded the bell.

[6] Clemens non Papa: Souterliedeken 4
The 4th psalm (to be sung high); Cum invocarem.
To the tune: Day is breaking in the East, It is get-
ting light everywhere.

When I cried with yearning
God heard my suffering.
When sorrow has seized me,
You, Lord, give me comfort.

O Lord, have mercy on me
And listen to my lamentation.
My praying and my wailing,
Listen to it night and day.

You evil men,
Why do you take pleasure in
Loving vanity
And why do you like lies?

7 Mes: Souterliedekens 4

Tekst als **6** (eerste twee strofen). Vrije zetting.

8 Vier Dansliedekens (instrumentaal)

- a) *Ick quam aldaer ick weet wel waer met heymelyc gheschalle* (Souterliedeken 132)
- b) *Den lancxten dach van desen jare, de brengt ons* (Souterliedeken 125)
- c) *Hoe soude ick vruecht bedryven* (Souterliedeken 133)
- d) *Lynken sou backen, myn Heer sou kneen. Int walsche. Le bergier et la bergiere sont a lumbre dung buysson* (Souterliedeken 135)

Die Nachtegaal die sanck een Liedt / Souterliedeken 127

9 Clemens non Papa: Souterliedeken 127

Den CXXVII Psalm. Beati omnes qui timent Dominum. Een liedt in den hooghen.

Den Tenor nae die wyse: Die nachtegaal die sanck een liedt dat leerde ick.

Wel salich zijnse hier op aerden levende
Al die de vreese Gods hier zijn aenclevende
Die gaen in al zijn weghen, ter deghen,
Al nae zijn woort, so dat behoort
Dat sij hier hebben vercreghen.

Den arbeyt uwer handen ghi hier eten sult
Alsulcke gaven daer die Heer u me vervult
En ghi zijt dan mids desen, ghepresen
Salich altijt, u dyes verblijft.
Seer wel sal u dan wesen.

10 Wereldlijk lied uit Nieu Amstelredams Liedt-boeck (1591).

Samenspraak tussen een moeder en een ongehoorzaame dochter die met haar vriend gaat boemelen.

7 Mes: Souterliedekens 4

Text as **6** (first two stanzas). Free setting.

8 Four Dance Songs (instrumental)

- a) *I came there, I do know where, secretly and silent* (Souterliedeken 132)
- b) *The longest day of this year, which brings us* (Souterliedeken 125)
- c) *How should I be rejoiced* (Souterliedeken 133)
- d) *Lynken would bake, my Lord would knead. In French: Le bergier et la bergiere sont a lumbre dung buysson* (Souterliedeken 135)

The nightingale sang a song / Souterliedeken 127

9 Clemens non Papa: Souterliedeken 127

*The 127th psalm: Beati omnes qui timent Dominum. A song in the highest.
The tenor to the tune: The nightingale sang a song which I learnt.*

Blessed are all those living on earth
Who fear the Lord
And go all his ways
According to his word, as it should be,
Which they have received here.

The labour of your hands you will eat here,
Gifts with which the Lord pervades you
And you are praised because of these,
Blessed for ever; rejoice therefore.
You will be very comfortable.

10 Secular song from the Nieu Amstelredams Liedt-boeck (1591)

Dialogue between a mother and her disobedient daughter who goes on a binge with her lover.

Op de wijse: Alst beginnt

'Die Nachtegael die sanck een Liedt
Dat leerde ick.
Ick heb een verholen lief die vryde ick
En die wil ick niet laeten, jae laten
Ick hoep' noch een cort half nacht
In mijns liefs arm te slapen.'

Die Moeder van den bedde spranc ontstac
haer licht,
Sy vant haer jonste Dochter op haer bedde
nicht
'Waer is sy nu ghegangen, ja gangen?
Nu is mijn jonste Dochter wech
Met een soo vreemde manne.'

'Hy en was my alsoo vreemde niet
Hy had my lief,
Hy voerde my over der heyden
Hy misdede my niet,
Hy voerde my over der heyden, t'so heyden,
Daer twee schoon liefkens t'samen gaen
Hoe noode ist dat sy scheyden.

Daer twee goe liefkens t'samen aen den
danse gaen,
Hoe vriendelic dat sy haer oochkens op mal-
canderen slaen
Ghelycken die morghen sterre, jae sterren
Mijn harteken is van sulcker aert
Bruyn oochskens sie ick gaeren.

Mijn harteken is veel wilder dan een wilt
Conijn
Dat en mach niemand temmen dan die lief-
sten mijn
Dat en mach niemand temmen, jae temmen
Dan den alderliefste myn;
Dat is so fraeyen gheselle.
Waren alle duyvels soo,
En ick voer in der helle'.

To the tune: As it begins

'The nightingale sang a song
Which I learnt.
I have a secret love whom I courted
And I will not leave her.
One day I hope to sleep a short half night
In my love's arms.'

The mother jumped out of her bed and put
on her light,
She did not find her youngest daughter in
bed.
'Where has she gone to, yes, gone to?
Now my youngest daughter has left
With a strange man'.

'He was not such a stranger to me,
He loved me.
He took me over the heath
And did nothing wrong to me.
He took me over the heath.
When two lovers meet,
How difficult it is for them to part.

When two lovers go dancing together
How amorously they look at each other

Like the morning-star.
My heart is of such nature
That I like to see brown eyes.

My heart is wilder than a wild rabbit,

Nobody but my beloved can tame it.

Nobody can tame it
But my sweet love;
He is such a handsome lad!
If all devils were like him
I would go to hell.'

Een liedt eerbaer van de liefste clae / Souterliedeken 31

¶ Wereldlijk lied uit Nieu Amstelredams Liedt-boeck (1591)
Liefdeslied van een Haarlemse rederijsker: 'Mijn lief wijst me af, maar ik blijf haar trouw'.
Op de wyse: Wt liefden siet,, lijd' ick verdriet.

Een liedt eerbaer,, van de liefste clae
Voorwaer, Wil ick beginnen,
Want by haer,, Soo rust wel swaer
Een paer, met hart en sinnen,
Sy is seer reyn, In s Weerelts pleyen,
Men mach gheen schoonder vinnen,
Want sy alleyn, Is mijns hartsen greyn
Dus moet ick haer beminnen.

Haer wesen fier,, En weet ick hier
By niemant te ghelycken,
En haer manier,, Seer goedertier,
Heeft my doen blijcken:
Maer seer rebel,, Valt sy in 't spel,
En my gheen trou doet blijcken
Al lijd' ick ghequel, door dit opstel,
Ick sal haer niet ontwijcken.

Princesse goet, die mijn vleesch en bloedt
Jae doet my mineren,
Om dat ick moet,, U wesen soet,
Weest dit wel vroot,, Dus lang ontbeeren,
Nochtans ick sal,, Tot mijn verhael
In liefde glorieren,
Spijt nyders geschal,, Liefd' boven al,
u lief exalteren.

¶ Clemens non Papa: Souterliedeken 31
Den XXXI Psalm. Beati quorum remissae.
Nae die wyse: L'amour de moy. Oft nae een liedt
erbaer van die liefste wil ick beginin.

Salich sij zijn

A virtuous song about my beloved / Souterliedeken 31

¶ Secular song from the Nieu Amstelredams Liedt-boeck (1591)
Love song of a Harlem rhetorician: 'My love rejects me but I remain faithful to her'.
To the tune: Out of love I am in grief

A virtuous song about my beloved,
Indeed, I will begin,
Since with her a pair is resting heavily:
Both my heart and senses.
She is very chaste. Nowhere in the world
Can one find a more beautiful woman,
For only she is the pearl of my heart,
Therefore I must love her.

I cannot compare her elegance
To that of anyone else,
And her manners, very noble,
Have been shown to me.
But she is reluctant to play with me,
And does not prove to be faithful to me.
Although I suffer torments by this attempt
I shall not evade her.

Good princess, who makes
My flesh and blood, and me, languish,
Because I must lack your sweetness
- You should know this - for such a long time;
Nevertheless I will recover and
Glory in love;
In spite of envious gossip,, Love above all,
I will exalt you, my love.

¶ Clemens non Papa: Souterliedeken 31
The 31st psalm: Beati quorum remissae.
To the tune: L'amour de moy. Or: A virtuous song
about my beloved, Indeed, I will begin

Blessed are those

Wiens boosheyt is vergheven
Bedeckt (hoort mij)
Wiens sonden zijn ghebleven
Salich ick meyn
Is hy dyn God alleyn
Gheen sonden wil toescreven
Wiens gheest certeyn
Van bedroch wel reyn can bliven.

[13] Mes: Souterliedeken 31

Tekst als [12]. Vrije zetting.

Ick quam tot eenen dansse

[14] Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544)

Op een danspartij ontmoette ik een meisje. Ze vertelde met een oude man getrouwde te zijn geweest, omwille van het geld. Het was een nare ervaring. Maar nu heeft ze een jonge echtenoog, en die slaat haar. Was ze maar bij dat oudje gebleven!

Ick quam tot eenen dansse,
Daer menich joncfrouwen was
Ende daer vant icse alleyne,
Die seer bedroevet was.
Ick boot haer vriendelike
Mijn groete; si loondes mi.
Haer soete woorden bevielen mi:

'Mijn moerken is ghestorven,
Die mi ten beste riet.
Een ander hebbe ic verworven,
Des lijdt mijn herteken verdriet.
Sie gaven mi eenen ouden man.
Al om dat goeykens wille
Ginc ic dat houwelic an.

So coemt hi voor mijn bedde,
Al voor mijn beddeken staen,
Sijn coussen ende ooc zijn schoen

Whose wickedness has been forgiven.
Cursed (hear me)
Whose sins have stayed
I think blessed
Is he to whom only God
will ascribe no sins;
Whose spirit will certainly
Stay free from deceit.

[13] Mes: Souterliedeken 31

Text as [12] Free setting.

I went to a dancing party

[14] Secular song from the Antwerp songbook (1544)

At a dancing party I met a girl. She told me that she had been married to an old man for his money. It was a nasty experience. But now she has a young husband, and he beats her. If only she had remained with the old man.

I went to a dancing party
Where many young women were
And there I met a woman, alone,
Who was very sad.
I greeted her kindly;
She rewarded me with an answer.
Her sweet words pleased me.

'My mother has died,
Who always gave me good advice.
But I got somebody else;
Therefore my heart is in grief.
They gave me an old man.
Because of the money
I married him.

So he shows up
Before my bed:
He has already taken off

Heeft hi al uit gheadaen.
Hi heeft so veel masselen aan zijn beyn!
Ende dan moet ic hem gaen verwermen,
Den leelicken ouden man.

Dan sidt hi aen den dissche,
Hi heeft van als genoech:
Van wiltbraet ende ooc van vissche,
Veel meer dan hij behoeft.
Hi sidt en babbelt al waert een gans,
Hi en heeft in alle sinen mont
Och niet meer dan eenen tant.

Dit claghe ic u, lieve ghespele,
Och lieve ghespeelken goet:
Dat ic mijn jonge leven
Aldus verslieten moet
Ende al met eenen ouden man,
Dan moet icker bi te bedde gaen,
Die genuechte noch vruecht en can.

Die oude man is ghestorven,
Den ouden en die is doot.
Eenen jonghen heb ic verworven,
Hi geeft mi slaghen so groot!
Dan dencke ic op den ouden man:
Och, vonde ick weder zijns ghelyck,
Nemmermeer en scheyde icker van!

[15] Tyrannich werck spoortmen nu alle weghen

Uit *Offer des Heeren*, (1570). Deels op de muziek van Mes' Souterliedeken 41.

In het Offer des Heeren verzamelden de Weerdopers brieven en liederen van hun martelaren, die door de inquisitie waren vervolgd. Als hoogtepunt van het martelaarschap gold het verhoor: het uur van de waarheid, waarin de beklaagde ondanks wrede martelingen zijn standvastigheid kon bewijzen. De verhoren werden vaak woordelijk weergegeven, zoals hier bij Hans van der Maas.

His stockings and shoes.
He has so many stains on his legs!
And then I should warm him,
That ugly old man.

Then he is at table.
He has enough of everything,
Of venison and also fish,
More than he can eat.
At table he chatters like a goose.
In his mouth he does not have
More than one tooth left.

I complain, my dear friend,
Oh dear, good friend,
That I must lead
My young life in this way
With an old man.
I have to sleep with someone
Who does not know what pleasure is.

The old man has died,
The old man is dead.
I have acquired a young one,
But he beats me violently!
Then I think of the old man:
Ah, I wish I found someone like him:
I would never leave him!

[15] Acts of tyranny can now be seen everywhere

From *Offer des Heeren* (1570). Partly on the music of Mes's Souterliedeken 41.

In *Offer des Heeren* (Sacrifice of the Lord) the Anabaptists gathered letters and songs from their martyrs who had been persecuted by the Inquisition. Apogee of the martyrdom was considered the interrogation: the moment of truth, in which the accused could prove his perseverance in spite of cruel tortures. The interrogations were often reproduced verbatim as here by Hans van der Maas. He

Hij werd verhoord in Waastene (West-Vlaanderen) in 1559.

Een liedeken van Hans vander Maes
Nae de wijse, Vanden xli. Psalm. Ofte, Tyrannich
werck vol archs ghedronghen.

Tyrannich werck spoortmen nu alle weghen,
Waer ghy ter werelt wilt keeren oft gaen,
Alsulcx versocht Hans van der Maes ter
deghen
Als hy op de pijnbancke was gelaen.
Wat grooter smert en pijn ter baen
Heeft hy ontfaen,
Sijnde in handen van die wreden,
Daer hy die waerheyt vroomlijck heeft
beleden.

Vraag:

'Ts sacrament datmen gebruyct inde Misze
Na dat de Priester heeft geconsecrateert
Is dat niet tichaam Christi ghewisse
In vleesch en bloedt, sooment ter Kerck
useert?'

Antwoord:

'Hoe sou dat zijn ? Lucas gheeert
In Actis leert
Int eerste met een schoon verclarren
Als dat Christus ten Hemel is gevaren.'

V: 'Wat hout ghy vanden dienste inde
kercke?'

A: 'Voor groote grouwelijcke Afgodery'
V: 'Houdt ghijt voor die Hoere van Babels
wercke?'

A: 'Jae, ghelycckt alst staet in Apocalipsy.'
V: 'Niet connen betoghen sult ghy
Dat gheweest sy
Boven veertich Jaren, te weten
U lieder Kercke, herdoopers gheheten.'

A: 'Wy en settense in geen Register boecken

was interrogated in Waastene (West Flanders) in 1559.

A song about Hans vander Maas
To the tune of the 41st psalm, or Acts of tyranny
full of evil

Acts of tyranny can now be seen everywhere,
Wherever in the world you will go,
Hans van der Maas experienced that very
well
When he was laid on the rack.
What a big grief and pain
He received there,
Being in the hands of cruel people,
Where he bravely confessed the truth.

Question:

The sacrament which is used in the Mass
After the priest has consecrated,
Is not that surely the body of Christ
In flesh and blood, like it is eaten in Church?

Answer:

'How is that possible? The honoured Lucas
Teaches in the Acts of the Apostles,
In the first chapter, in a beautiful explana-
tion,
That Christ has gone to Heaven.'

Q: 'What do you think of the service in the
church?'

A: 'I think it is horrible idolatry'
Q: 'Do you regard it as an act of the Harlot of
Babylon?'
A: 'Yes, as is written in the Apocalypse.'
Q: 'You cannot maintain
That your church, called anabaptism,
Has existed
More than forty years.'

A: 'We have not recorded our church in

Ghelyck als is der Roomscher Kercken aert,
Want elck om te niet te doen haer soecken,
Heeft niet te hulp den Keyser hooch verclaert
(Als de Roomsche) oft Prins vermaert.

Elck haer aenvaert,
Maer sy is af van Christus tijden;
Den steen des Fondaments wy hem belijden'.

V: 'Wilt ghy oock de Overheyt obedieren?'
A: 'Ja, alst niet is teghen tghebodt devijn.'

(Sprack hy) 'mijn heeren in alle manieren.'
V: 'Wilt ghy oock sweeren voor de heeren
fijn?'
Want ghy moet onderdanich zijn.
D'Overheyt dijn;
Petrus en Paulus bey so leeren.'
A: 'Neen, Christus seyt: "Ghy en sult gheen-
sins sweeren."'
V: 'En behoort ghy niet de waerheyt te
segghen?'
A: 'Ja wy wel', heeft Hans tot haer geseyt,
V: 'Van u meegesellen wilt ons wtleggen!'
A: Daarop heeft hy geantwoort met bescheyt:
'Datmen den naesten schult opleyt,
Dats gheen waerheyt.
Christus hout ons sulcx niet te voren.'
Doen hebben sy hem sterckelijc besworen.

Hans sprack: 'U besweering ick niet en achte:
Dat selve is der toovenaren werck bloot.'
Daer vielen die fel honden aen onsachte
Met pijnen en tormenten swaer en groot,
Maer zinde in alsulcken noot,
Dat Godt gheboot,
Daer heeft hy niet af willen wenden,
Maer bleef daer vast by als een Heldt ten
enden.

books, as is the way of the Roman Church,
For everyone tries to destroy her
But does not have the help of the glorified
Emperor (unlike the Roman Emperor, who
does give them help) or famous Prince;
Everybody attacks her
But she exists from the times of Christ,
The fundamental stone whom we profess.'

Q: 'Are you willing to obey the authorities?'
A: 'Yes, if it is not against the divine com-
mandment'
(He said), 'Mylords, in every manner.'
Q: 'Are you also willing to swear for the gen-
tlemen?'
For you should be submissive
To the authorities;
Peter and Paul both teach it thus.'
A: 'No, Christ says: "You will swear in no
way".'
Q: 'And should you not speak the truth?'

A: 'Yes, we do', Hans has said to them.
Q: 'Tell us about your friends.'
A: He answered to this modestly:
'It is not truth
To put the blame on your fellow-man.
Christ does not teach us that.'
Then they have declared him guilty on oath.

Hans spoke: 'I do not recognize your oath,
It is only an act of a sorcerer.'
Then the bloodthirsty dogs attacked him ve-
hemently
With heavy pains and torments;
But being in such necessity,
Which God commanded,
He did not give up
But kept up to the end, as a hero.

Doen Hanseleijn over de heyde reed /
Souterliedeken 69

[16] Wereldlijk lied uit Haerlems oudt liedtboeck
(1716)

Een meisje bevrijdt haar criminale geliefde uit het
gevang met een oude truc: een vijl in een brood.

[Doen] Hanseleijen over de heyde reed,
Hoe haestigh wert hy gevangen,
Hy wierde al op Toren geleyt,
Geboeyet wel alsoo strange.

En dat verhoerde een meysjen jongh,
Een meysjen van seventhien jaren,
Sy gingh al voor haer moeder staen,
Sey daer na al voor haer vader .

'Och vader', sey sy, 'vader van mijn,
O alder-genadighste heere!
Wout gy my den gevangen man geven,
De vrome Lantsknecht ter eer'en'.

'Dese gevangen man krijgt gy niet,
Want hy sal moeten sterven,
Hy isser van seven Lands heeren verwesen
Alsoo veer in vreemde erven'.

Het meysje liet backen twee witte broots
weggen,
Daer in twee scherpe vijlen,
Sy wierpse al in den Toren was hoog,
'Hey, landsknechtje, wilt jou los vijlen'.

Hy vijlden soo menigen nacht en dag,
So menigen stouten uyren,
Tot datter den Toorn ontsloten was:
Hey, men sag 'er noyt lantsknegt treuren

Sy trok hem daer twee laersen an,
Daer toe twee scharpe sporen,

When Hanselyn rode over the heath /
Souterliedeken 69

[16] Secular song from the *Haerlems oudt liedtboeck* (1716)

A girl frees her criminal lover from prison with an old trick: a file in a loaf of bread.

When Hanselyn rode over the heath
He was captured quickly;
He was brought into a tower,
Chained firmly,

And a young girl heard about this,
A girl of seventeen years old.
She went to her mother
And spoke thereafter to her father.

'Oh father', she said, 'my father,
Oh merciful lord!
Please give me the imprisoned man,
The brave lansquenet, to marry.'

You can not have this imprisoned man,
For he will have to die.
He has been sentenced by seven lords,
In far, foreign countries.'

The girl had two white loaves of bread
baked,
With in them two sharp files.
She threw them into the high tower.
'Hey! my lansquenet, file yourself loose.'

He was filing many a night and day,
Many brave hours,
Until he had unlocked the tower.
Hey, one never saw the lansquenet lose
heart.

She pulled him on two boots
With two sharp spurs.

Sy setten hem op haer Vaders graeu Ros:
'Lantsknecht geeft de moet niet verloren'.

Doen hy ter halve wegen quam,
Hy keek so dickwils omme,
Hy doigt 'er wel om den Tooren was hoog,
Dog veel meer om 't meysken was jonge.

'Nu heb ick alle de jonkvrouwen lief,
Al omme de wille van eene,
Sy heeft 'er behouden het leven van mijn,
Ach mocht ick haren dienaer
Haren dienaer zijn'.

[17] Clemens non Papa: Souterliedeken 69
Den LXIX Psalm. Deus in adiutorium meum intende.
Den Tenor nae die wyse: Doen Hanselyn overder heyden reedt.

Ghenadighe Heere mijn toeverlaet
Mijn helper wilt doch wesen
Coemt haestelic in mijn noot te baet
Uwen naem moet zijn ghepresen.

Tot scande so moeten si zijn ghebracht
Bespot in allen hoecken
Al die mijn siele met haerder cracht
Om te crencken willen soecken.

Te rugge soe moeten si wijcken seer
Al die my willen deeren.
Tot schande moet comen al haer eer
Al die my quaet begheeren.

Het reghende seer ende ick worde nat / Souterliedeken 3

[18] Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek
(1544)
Een ruitier slaapt bij een meisje en probeert mid-den in de nacht ongemerkt te verdwijnen. Het

She put him on her father's grey horse.
'Lansquenet, do not give up.'

When he came halfway,
He looked back many times.
He thought of the high tower
But even more of the young girl.

'Now I love all girls,
For the sake of one.
She has saved my life.
Ah, I wish I could be her servant,
Her servant!'

[17] Clemens non Papa: Souterliedeken 69
The 69th psalm. Deus in adiutorium meum intende.
The tenor to the tune: When Hanselyn rode over the heath

Merciful Lord, my refuge,
Please be my helper,
Come and help me quickly in my need;
Your name should be praised.

They should be brought to disgrace,
And be ridiculed everywhere,
All those who seek to injure
My soul with their force.

They should fall back,
All those who want to do me harm.
The honour of all those who wish me injury
Should turn into disgrace.

It was raining hard and I became wet /
Souterliedeken 3

[18] Secular song from the Antwerp Songbook
(1544)
A horseman sleeps with a girl and tries to disappear unnoticed in the middle of the night. The

meisje hoort hem toch en beklagt zich hevig: ze is in verwachting. In haar beroering laat ze zich ontvallen niet te weten wie de vader van het kind is. De ruiter voelt zich daardoor van zijn verantwoordelijkheid ontslagen, ook al trekt het meisje haar uitspraak snel weer in.

'Het reghende seer ende ick worde nat.
Bi mijnen boel sliep ick te nacht,
Bi mijnen boel alleyne.
Rijc God, mocht ick bi die liefste zijn'.

Hi clopte voor haer cleyn veynsterkijn.
'Staet op, mijn lief, ende laet mi in.
Ic heb hier so langhe ghestanden,
Mi dunct dat ick vervroesen ben'.

Dat meysken schoot aen een hemdeken wit;
Si liet in den ruyter fijn.
In haren blancken armen
Hiet si den ruyter wellecoem zijn.

Mer snachts ontrent der middernacht
Doen gaf die bedsponde eenen crack
Ende si weende seere.
Si weende also seere: haer docht dat si bedroghen was.

'En weent niet, mijn soete lief,
Ick sal u schrijven eenen brief
En trouwen dy
Tot eenen wijve: ghi sulter certeyn die liefste
zijn'.

'Ghi gelooft mi veel, ghi hout mi cleyn.
Ghi en biedt mi daer toe groot noch cleyn
Ende ick draghe een kint,
Een kindekin also cleyne: ick en weet certeyn
den vader niet'.

'Draecht ghi een kint, so cleynen kint?
So siet dat ghi den vader vint,

girl however hears him and complains bitterly:
*she is pregnant. In her agitation she lets slip out
that she does not know who is the father of the
child. The horseman then feels relieved of his obliga-
tion, even though the girl quickly withdraws her
statement.*

'It was raining hard and I became wet,
The night that I slept with my love,
Alone with my love,
Dear God, I wish I were with her.'

He knocked at her little window.
'Wake up, my love, and let me in.
I have been standing here so long,
I feel like frozen'.

The girl slipped into a white shirt;
She let the horseman in.
She welcomed the horseman
In her white arms.

But in the middle of the night
The bed cracked
And she wept heavily,
She wept because she felt she had been de-
ceived.

'Do not cry, my dear love,
I will write you a letter
And marry you
As my wife: you will certainly be the most
beloved bride.'

'You promise me a lot, but you give little.
You don't offer me anything, big or small,
And I bear a child,
A little child: I do not know for certain who
the father is.'

'Do you bear a child, a little child?
Then see to it that you find the father,

Oft ghevet mi,
Mi oft mijnen gheselle: dat kint dat moet
ghehouden zijn'.

Dat meysken swoer al bi sint Jan:
'Bi mi en sliep noyt ander man.
Niet meer dan ghi,
Dan ghi valsche bedrieger; ghi staet so vaste
in mijnen sin.'

Die dit liedeken eerstwerf sanck
Dat was een ruyter al vander banck
Ende hi sanghet so fijn.
Hi hevet wel ghesonghen; by die liefste en
mocht hi niet zijn.

[19] Clemens non Papa: Souterliedeken 3
Den III Psalm. Domine quid multiplicati sunt.
Nae die wyse: Het reghende seer, end ick wert nat.

O Heer hoe zijnse so menichfout
Mijn vyanden seer fel en stout
Staen tegens my.
Veel segghen tot mijnder sielen
Dat ick van God verlaten sy.

Maer heer ghi zijt mijn hulper altijt
Die my verlost, end oock verblijt.
Mijn glory alleyn
Ghi hebt mijn hooft verheven.
Maect my van allen sonden reyn.

[20] Mes: Souterliedeken 3 (oorspronkelijke
Souterliedekens-melodie)

O Heer hoe zijnse so menichfout
Mijn vyanden seer fel en stout
Staen tegens my.
Veel segghen tot mijnder sielen
Dat ick van God verlaten sy.

Or give it to me,
Or to my companion; Someone should have
the child.'

The girl swore by Saint John:
'No other man ever slept with me,
No one but you
Only you, foul deceiver;
I will not let you go.'

The man who first sang this song
Was a horseman from the inn,
And he sang it beautifully.
He sang it very well; yet he could not be with
his sweet love.

[19] Clemens non Papa: Souterliedeken 3
The 3rd psalm: Domine quid multiplicati sunt.
To the tune: It was raining hard and I became wet.

O Lord, how manifold are they,
My enemies, bloodthirsty and audacious.
They attack me.
Many say to my soul
That God has left me.

But Lord, You are always my helper,
Who redeems me and rejoices me, too.
You, my only glory,
Have lifted my head,
Please make me free of all sins.

[20] Mes: Souterliedeken 3 (original Souter-
liedekens melody)

O Lord, how manifold are they,
My enemies, bloodthirsty and audacious
They attack me.
Many say to my soul
That God has left me.

[21] Alderhande Danserye (instrumentaal)
Dansen uit Tylman Susato's *Derde musyck boexken .. alderhande danserye* (1551)

- a) Entre du fol
- b) Le joly boys
- c) Den VII. ronde. Il estoit une fillette
- d) Den hoboeken dans
- e) La morisque

Een oude man sprack een meysken an /
Lofzang van Zacharias

[22] Mes: Lofzang van Zacharias (oorspronkelijke Souterliedekens-melodie)

Ons Heere God van Israhel
Moet altijdt wesen ghebenedijt
Hi heeft besocht, en verlostte snel
Den sinen heeft hy seer wel bevrijt.
Hy heeft den hoorn tot ons profijt
Van ons salicheyt op ghorecht
Int huys van David sinen knecht

[23] Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544)

Een rijke grijzaard vraagt een jong meisje ten huwelijjk. Ze lacht de oude man uit: zij wil een jonge vrijer - en die heeft ze al.

Een oude man sprack een meysken an:
'Schoon lief, wildi beteren mijnen verdriet?'
'Nean ic,' seydese, 'lieve Jan,
Van uwen biere en dorst mi niet.
Tis beter dat ghi van mi vliet.
Ghi doet doch al verloren pijn.
Mijn boelken moet een jonck man zijn'.

'Schoon lief, ick soude mi geerne paren,
Waert u beliefte, nu ter tijt.'
'Spreect een oude quene van tseventich
jaren,

[21] All kinds of dances (instrumental)
Dances from Tylman Susato's *Derde musyck boexken .. alderhande danserye* (1551)

- a) Entre du fol
- b) Le joly boys
- c) Den VII. ronde. Il estoit une fillette
- d) Den hoboeken dans
- e) La morisque

An old man spoke to a girl / Hymn of Zachary

[22] Mes: Hymn of Zachary (original Souterliedekens melody)

Our Lord, God of Israel,
Should always be blessed.
He has gone to see his people
And redeemed them quickly.
He has erected the horn of salvation
To our benefit,
In the house of David, his servant.

[23] Secular song from the Antwerp songbook (1544)

A rich grey man asks a young girl to marry him.
She laughs at the old man: she wants a young lover - and she has one already .

An old man spoke to a girl:
'Sweet love, will you soften my grief?'
'No, I will not', she said, 'dear John,
I do not like your beer.
You had better go away from me.
Your efforts are in vain.
My lover must be a young man.'

'Sweet love, I wish to marry you now,
If it pleases you.'
'Speak to a seventy years old hag.'

Oudt en verrompelt also ghi zijt!
Aen u en is doch gheen profijt,
Ghi en tapt niet dan verschaelden wijn.
Mijn boelken moet een jonck man zijn.'

'O waerde suver juecht,
Herte ende sin hanget al aen dy.'
'Stelt u te vreden oft ghi moecht,
Wi en dienen niet te samen, ick ende ghy,
Oudt ende versleten dunct ghy my.
Wat soudt ghi schrijven in mijn francijn?
Mijn boelken moet een jonck man zijn.'

'Schoon lief, wilt doch doen mijn avijs,
So sal ic u maken van goede ryc'.
'Een jone man staet badt in mijnen prijs,
Ghelijc soect altijt zijn ghelyc.
Wat soudt ghi doeghen op eenen tijt
Dan droncken drincken als een swijn?
Mijn boelken moet een jonck man zijn.'

'Ic mach wel claghen mijn verdriet,
Ic minne ende en worde niet hemint.'
'Nu swijghet,' seyt si, 'luerefæs,
Vrijdt elders daer ghi troost ghewint.
Ic hebbe bemint een jonghelinck,
Mijn herte verblijft in zijn aenschijn,
Mijn boelken moet een jonck man zijn.'

[24] Ick seg adieu

Wereldlyk afscheidslied uit het Antwerps liedboek (1544), gezongen op Mes' zetting van Souterliedecken 65.

Ick seg adieu
Wy twee wi moeten sceiden
Tot op een nyeu
So wil ic troost verbeyden.
Ic late bi u dat herte mijn,
Want waer ghi zijt daer sal ic zijn,
Tsi vreucht oft pijn
Altoos sal ic u vry eygen zijn.

Old and wrinkled, like you are yourself!
There is no pleasure to be had from you,
You only draw flat wine.
My lover should be a young man.'

'O dear chaste youth,
I have set my heart and senses on you'.
'Satisfy yourself if you can.
We do not fit together, you and I.
I think of you as old and worn out.
What could you write on my parchment?
My lover should be a young man.'

'Sweet love, act according to my advice,
Then I shall make you rich with goods'.
'I prefer a young man.
Equal always looks for its equal.
What would you be good for
But for drinking, drunk like a swine?
My lover should be a young man.'

'I have to lament my grief.
I love but I am not loved myself.'
'Shut up now', she says, 'good-for-nothing,
Court somewhere else where you may find
comfort. I love a young man.
I am happy in my heart when I see him.
My lover should be a young man.'

[24] I bid adieu

Secular farewell song from the Antwerp songbook (1544), sung to Mes's arrangement of Souterliedecken 65.

I bid adieu,
The two of us, we must part.
Until the next time we meet
I will long for your comfort.
I leave my heart with you,
For where you are, I shall also be,
In joy or grief.
Always I shall be yours with all my heart.

Souterliedekens

16e-eeuwse wereldlijke liederen en psalmzettingen
van Jacobus Clemens non Papa en Gherardus Mes
Camerata Trajectina



Vier meerstemmige Souterliedekens

[1]	Gh. Mes: Psalm 35	2:36
[2]	Clemens: Psalm 35	1:29
[3]	Clemens: Hymn of Mary	1:20
[4]	Gh. Mes: Psalm 39	1:35

Het daghet inden oosten

[5]	Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544)	5:40
-----	--------------------------------------------------	------

[6]	Clemens: Psalm 4	1:59
[7]	Gh. Mes: Psalm 4	1:51

Vier Dansliedekens

[8]	Psalms 132, 125, 133, 135	4:39
-----	---------------------------	------

Die Nachtegael die sanck een Liedt

[9]	Clemens: Psalm 127	1:05
[10]	Wereldlijk lied uit Nieuw Amstelredams Liedt-boeck (1591)	2:27

Een liedt eerbaer van de liefste claeer

[11]	Wereldlijk lied uit Nieuw Amstelredams Liedt-boeck (1591)	3:14
------	-----------------------------------------------------------	------

[12]	Clemens: Psalm 31	1:21
[13]	Gh. Mes: Psalm 31	0:49

Ick quam tot eenen dansse

[14]	Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544)	3:06
------	--------------------------------------------------	------

- [15] Tyrannich werk spoert men nu alle weghen 5:31

Doen Hanseleijn over de heyde reed

- [16] Wereldlijk lied uit Haerlemsoudt liedt-boeck 3:42

- [17] Clemens: Psalm 69 2:11

Het reghende seer ende ick worde nat

- [18] Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544) 4:02

- [19] Clemens: Psalm 3 1:10

- [20] Gh. Mes: Psalm 3 1:30

Alderhande Danserye (uit Tylman Susato's Derde musyck boekken, 1551)

- [21] Entre du fol - Le joly boys - Den VII. ronde. Il estoit une fillette - Den hoboeken dans - La morisque 6:10

Een oude man sprack een meysken an (Lofzang van Zacharias)

- [22] Gh. Mes: Lofzang van Zacharias 2:48

- [23] Wereldlijk lied uit het Antwerps liedboek (1544) 3:02

- [24] Ick seg adieu (arr.: Gh. Mes) 2:38

Camerata Trajectina: Suze van Grootel, sopraan

Sytse Buwalda, altus

Marius van Altena, tenor

Job Boswinkel, bas

Saskia Coolen, blokfluit/gamba

Erik Beijer, vedel / gamba

Louis Peter Grijp, luit / cither

Producer:
Klaas A. Posthuma

Opgenomen in Utrecht,
oktober 1993

Totale speelduur 68:29
Voorzijde:

De verzoeking van Job.

Jan Mandijn (ca 1500-1560)
Kunsthandel Hoogsteder & Hoogsteder, Den Haag

Ontwerp voorzijde en label:
Frans Lieshout,
Design Connection

DDD

® & © 1994

Klaas Posthuma Productions v.o.f.
GLOBE is a registered trademark
of Klaas Posthuma Productions
Castricum, The Netherlands